

Mediating role of cognitive failures in the relationship between personality traits and meta-emotions in the elderly

A.Ghasemi Ardakani (MA)¹, A. Mohammadpanah Ardakan(PhD)^{*1}, MH. Safi(PhD)²,
Motahhareh Kargar Shooroki(MA)¹

1. Department of Psychology, Faculty of Humanities and Social Sciences, Ardakan University, Ardakan, I.R.Iran

2. Department of Counseling, Faculty of Humanities and Social Sciences, Ardakan University, Ardakan, I.R.Iran

Article Info ABSTRACT

Article Type: **Background and Objective:** The aim of this study was to analyze the structural relationships between meta-emotions based on personality traits and mediating role of cognitive failures in the elderly.

Research Article

Received: Jul 28th 2023

Revised in

evised: Oct 7th 2023

Accepted: Oct 12th 2023

Published online: Oct 22th 2023

Methods: This descriptive-correlational study was conducted using the structural equation modeling method. The statistical population was all elderly people aged 60 to 85 years in Ardakan, 320 of whom were selected in 2021 using convenience sampling method. Three questionnaires, including the Cognitive Failures Questionnaire (CFQ) by Broadbent et al. (1982), the Neuroticism-Extraversion-Openness Five-Factor personality Inventory (NEO-FFI) by Costa & McCrae (1985), and the Meta Emotions Scale (MES) by Mitmansgruber (2009) were used in the present study. Finally, the data were analyzed using the structural equation model (SEM), confirmatory factor analysis (CFA), and confirming the relationships between variables by the path analysis method.

Findings: The results showed that the goodness-of-fit indices (GFI) of the model were in a favorable condition (GFI=0.96). The results of the present study suggested that there were significant relationships between personality traits and cognitive failures with meta-emotions in the elderly ($P<0.001$). The results of the path analysis indicated that the mediating role of cognitive failures in the relationship between meta-emotions and personality traits was confirmed. In general, the results demonstrated that the mediating effect of cognitive failures was significant in the relationship between the personality traits including neuroticism, extroversion, agreeableness, and conscientiousness and positive and negative meta-emotions ($P<0.001$).

Conclusion: Based on the results, it is recommended that mental health professionals and individuals involved in geriatric care should focus on improving the mental health and personality of the elderly by implementing interventions to reduce and address cognitive impairment and negative meta-emotions.

Keywords: Meta-emotion, Personality traits, Cognitive failure, Older people

Cite this article: A.Ghasemi Ardakani, A. Mohammadpanah Ardakan, MH. Safi. Mediating role of cognitive failures in the relationship between personality traits and meta-emotions in the elderly. *Caspian Journal of Health and Aging*. 2023; 8 (1): 76-90.

© The Author(s).

Publisher: Babol University of Medical Sciences

*Corresponding Author: A. Mohammadpanah Ardakan (PhD)

Address: Ardakan University Ayatollah Khatami Blvd, Ardakan, Iran.

Tel: +98 (35) 33900000

E-mail: azarmohammadpanah@ardakan.ac.ir

نقش میانجیگری نارسایی‌های شناختی در رابطه بین صفات شخصیت و فراهیجان سالمندان

علیرضا قاسمی اردکانی (MA)^۱، عذرا محمدپناه اردکان (PhD)^{۱*}، محمدهادی صافی (PhD)^۲،
مطهره کارگرشورکی (MA)^۱

۱. گروه روانشناسی، دانشکده علوم انسانی و اجتماعی، دانشگاه اردکان، اردکان، ایران

۲. گروه مشاوره، دانشکده علوم انسانی و اجتماعی، دانشگاه اردکان، اردکان، ایران

اطلاعات مقاله	چکیده
نوع مقاله:	سابقه و هدف: هدف مطالعه حاضر تحلیل روابط ساختاری فراهیجان بر مبنای صفات شخصیت با نقش میانجی نارسایی‌های شناختی در سالمندان می‌باشد.
مقاله پژوهشی	مواد و روش‌ها: پژوهش حاضر، توصیفی-همبستگی می‌باشد که با روش مدلیابی معادلات ساختاری انجام شد. جامعه آماری پژوهش را کلیه سالمندان ۶۰ الی ۸۵ سال شهر اردکان تشکیل دادند که تعداد ۳۲۰ نفر در سال ۱۴۰۰ به روش نمونه‌گیری در دسترس انتخاب شدند. در این پژوهش از سه پرسشنامه نارسایی‌های شناختی Broadbent و همکاران (۱۹۸۲)، پرسشنامه شخصیتی پنج عاملی (NEO)، McCrae & Costa (۱۹۸۵) و پرسشنامه فراهیجان Mitmansgrabber و همکاران (۲۰۰۹) استفاده شد. در نهایت داده‌ها از طریق مدل معادلات ساختاری، رویکرد تحلیل عاملی تأییدی و تأیید روابط بین متغیرها با استفاده از روش تحلیل مسیر بررسی شدند.
دریافت:	یافته‌ها: نتایج نشان داد شاخص‌های برازش مدل در وضعیت مطلوبی قرار دارد ($GFI=0/96$). یافته‌های پژوهش نشان داد بین صفات شخصیت و نارسایی شناختی با فراهیجان در دوران سالمندی روابط معنادار وجود داشت ($P<0/001$). نتایج تحلیل مسیر نشان داد نقش میانجی نارسایی شناختی در رابطه بین فراهیجان و صفات شخصیت مورد تأیید بود و به‌طور کلی نتایج نشان داد که اثر میانجی نارسایی شناختی در رابطه بین صفات شخصیت روان‌رنجوری، برون‌گرایی، توافق‌پذیری و وظیفه‌شناسی با فراهیجان مثبت و منفی، معنی‌دار است ($P<0/001$).
اصلاح:	نتیجه‌گیری: بر اساس نتایج پیشنهاد می‌شود متخصصان سلامت روان و افراد فعال در حوزه سالمندی با به کارگیری تدابیری جهت کاهش و اصلاح نارسایی‌های شناختی و فراهیجان منفی، در راستای سلامت روان و شخصیت سالمندان بکوشند.
۱۴۰۲/۵/۶	واژه‌های کلیدی: فراهیجان، صفات شخصیت، نارسایی‌های شناختی، سالمندان
۱۴۰۲/۷/۱۵	
پذیرش:	
۱۴۰۲/۷/۲۰	
انتشار:	
۱۴۰۲/۷/۳۰	

استناد: علیرضا قاسمی اردکانی، عذرا محمدپناه اردکانی، محمدهادی صافی، مطهره کارگرشورکی. نقش میانجیگری نارسایی‌های شناختی در رابطه بین صفات شخصیت و فراهیجان سالمندان. مجله سلامت و سالمندی خزر، ۱۴۰۲؛ ۸ (۱): ۹۰-۷۶.

© The Author(s)

Publisher: Babol University of Medical Sciences

این مقاله مستخرج از پایان نامه کارشناسی ارشد جناب آقای علی قاسمی اردکانی دانشجوی رشته روان‌شناسی عمومی با کد اخلاق IR.YAZD.REC.1401.027 از دانشگاه اردکان می‌باشد.

* مسئول مقاله: دکتر عذرا محمدپناه اردکان

رایانامه: azramohammadpanah@ardakan.c.ir

تلفن: ۰۳۵-۳۳۹۰۰۰۰۰ (۳۵) - ۹۸+

آدرس: اردکان، بلوار آیت‌الله خاتمی (ره)، دانشگاه اردکان

سابقه و هدف

سالمندی به تغییرات قانونمندی اطلاق می‌شود که در جریان تکامل، در زندگی موجودات زنده به‌طور ژنتیکی نمایان شده و همچنان که سن تقویمی افزایش می‌یابد، تحت شرایط محیطی خود را نشان می‌دهد. سالمندی به دلیل تغییرات زیستی، روانی و اجتماعی دوران حساسی از زندگی است و توجه به مسائل و نیازهای آنان ضرورت خاصی دارد (۱). هنگامی که افراد پیر می‌شوند، بیماری‌های مزمن به‌طور معناداری افزایش می‌یابند؛ علائم روان‌شناختی و اختلالات هیجانی نیز همراه با آن افزایش می‌یابند. بیماری‌های مزمن در سالمندان، تحرک، پویایی و استقلال، زندگی روزمره و ارتباط آن‌ها با دیگران را تحت تأثیر قرار می‌دهد و اغلب تغییرات چشمگیری نیز در عملکرد روان‌شناختی و اجتماعی سالمند ایجاد می‌کند که در این شرایط، مقداری غمگینی طبیعی است؛ اما بعضی مواقع ممکن است بیماری‌های مزمن منجر به افسردگی، اضطراب، خشم، اختلالات خواب و یا مصرف مواد مخدر شوند (۲).

از جمله مشکلات اساسی سالمندان، مسئله کاهش توانایی‌های هیجانی و شناختی آنان می‌باشد که در میان افراد سالمند، مشکل رایجی است و با افزایش سن، توانایی‌های هیجانی و شناختی سالمندان به میزان بالایی کاهش می‌یابد؛ به‌طوری‌که شیوع مشکلات شناختی در افراد ۵۰ تا ۷۰ سال، به حدود ۳ درصد و در سنین ۹۰ سال و بالاتر تقریباً به ۵۰٪ می‌رسد (۳). هیجان‌ها به‌طور کلی، به‌عنوان پاسخ‌هایی که توسط ارگانسیم انسان ارائه می‌شوند و برای سازگاری با چالش‌ها و نیازهای مختلف ضروری هستند، نگریسته می‌شوند (۴).

Nyklicek و همکاران (۵) در پژوهشی بر روی شرکت‌کنندگان ۱۸ تا ۹۰ ساله، نشان دادند که دفعات و مدت هیجان‌های منفی که افراد در زندگی روزمره تجربه می‌کنند، با بالا رفتن سن، افزایش می‌یابد؛ بنابراین عواطف مثبت در طی مدت عمر فرد یا تقریباً ثابت بوده یا کاهش می‌یابند و بر اساس نظریه انتخابی اجتماعی هیجانی Carstensen، افزایش هیجان منفی در سالمندی به علت کاهش توانایی در تنظیم هیجانات در این سن است. به عبارتی، توانایی تنظیم هیجان‌ها با افزایش سن کاهش می‌یابد و سالمندان برای تنظیم هیجانات خود از راهبردهای مؤثر کمتری استفاده می‌کنند. به‌طور کلی، هیجانات اساسی و اساس هیجانات انسان را می‌توان با عبارت‌هایی توصیف و تعریف نمود که به‌زعم بیشتر نویسندگان، مفهوم فراهیجان به عنوان یک مفهوم بسیار گسترده و مهم، نقش به‌سزایی را در دوران مختلف زندگی افراد به‌ویژه دوره سالمندی بر عهده دارد (۶).

منظور ما از فراهیجان یا فرا احساس، هیجانات درجه دوم است؛ یعنی هیجاناتی که در مورد هیجانات خود داریم. یا به عبارتی فراهیجان، آگاهی از مجموعه‌ای از هیجان‌ها یا احساس‌های فرد است که برای توصیف خود از آن‌ها استفاده می‌کند. این سازه هیجان‌هایی را در برمی‌گیرد که در پاسخ به هیجان‌های دیگر رخ می‌دهند (۷). فراهیجان‌ها به دو بُعد فراهیجان‌های مثبت (شامل فراشفقت به خود و فراعلاقه) و فراهیجان‌های منفی (شامل فراخشم، فراشرم/فراتحقیر خود، فراکنترل فکر و فرابازداری هیجان) تقسیم می‌شوند. در حقیقت، فراهیجان منفی به‌عنوان مثال، فراخشم و فرا اضطراب، ناتوانی فرد در پذیرش هیجانات خود را منعکس می‌کند؛ و فراهیجان مثبت مانند فراعلاقه و فرادلسوزی، بیانگر قابلیت فرد در پذیرش هیجانات خود و بهزیستی بالاتر می‌باشد (۸).

ایزدپناه کاخک و همکاران (۹) در پژوهشی با عنوان "نقش واسطه‌ای کیفیت زندگی در رابطه سبک‌های فراهیجانی مثبت با امید به زندگی در سالمندان مرد" به این نتیجه رسیدند که بین سبک‌های فراهیجانی مثبت با امید به زندگی با واسطه‌گری کیفیت زندگی در سالمندان مرد رابطه وجود دارد. همچنین نقش کیفیت زندگی در رابطه سبک فراهیجانی مثبت، فرادلسوزی و فراعلاقه با امید به زندگی جزئی می‌باشد و رابطه بین متغیرهای سبک‌های فراهیجانی مثبت، امید به زندگی و کیفیت زندگی مستقیم و معنادار بوده است.

در سالمندان، به‌واسطه‌ی رشد خردمندی، این سازه در سطحی عمیق‌تر وجود دارد که بنا به پژوهش‌های انجام‌شده (۱۰ و ۷) می‌توان در سالمندان این سازه را به‌عنوان هیجانات سطح زیرین یا هیجانات عمیق نیز نام‌گذاری کرد. بر این اساس، می‌توان گفت سالمندان با آگاهی هیجانی در رابطه با هیجانات خودشان، پا به عرصه دیگری از زندگی و معنای آن می‌گذارند؛ اما این وضعیت تحت تأثیر عوامل مختلف قرار دارد. یکی از عوامل مؤثر بر این سازه، صفات شخصیتی است (۱۱). Allport صفات را پیش‌آمادگی‌هایی برای پاسخ‌دهی به شیوه‌ای مشابه می‌داند و معتقد بود یک صفت باید واقعی و تعیین‌کننده رفتار بوده و با سایر صفات همبسته باشد، بتوان آن را به صورت تجربی نشان داد و قابلیت تغییر کردن متناسب با موقعیت‌های متفاوت را داشته باشد (۱۲).

صفات شخصیت به تعبیر Carlin & Lindell (۱۳)، می‌توانند آگاهی ما از هیجان‌اتمان را تحت تأثیر قرار دهند و همچنین McCrae & Costa معتقدند که شخصیت از یک ریش درونی منشأ می‌گیرد که با این دیدگاه، صفات شخصیت بیشتر متأثر از عوامل زیستی هستند تا محصول تجربه‌های زندگی و شکوفایی تمایلات اساسی به‌وسیله محیط. صفات شخصیتی، در طول زندگی فرد، هم بر خودپنداره و هم بر

ویژگی های مربوط به سازگاری، انطباق و توافق پذیری شامل نگرش ها، اهداف شخصی و باورهای خودکارآمدی تأثیر می گذارند و هم عوامل محیطی بیرون از فرد را شامل فرصت ها، هنجارها، محرومیت ها، انتخاب ها و تصمیم هایی که فرد در زندگی خود اتخاذ می کند، تحت تأثیر قرار می دهند (۱۴).

در این اثنا یکی از عوامل کاهش یا ناهنجاری در صفات شخصیت، همان گونه که پژوهش Visser (۱۵) نشان داده، تنظیم فراهیجان در سالمندان است و آگاهی فراهیجانی در سنین بالاتر تابعی از صفات شخصیت است. پژوهش Ciucci و همکاران (۱۶) نیز نشان داده است که معمولاً سالمندانی که دچار نارسیایی های شناختی هستند، نمی توانند به سطح مطلوب آگاهی هیجانی و فراهیجان مثبت دست یابند؛ بنابراین، فعالیت های شناختی به عنوان یکی از مهم ترین فرایندهای عالی ذهنی در دوران سالمندی در خطر بیشترین آسیب قرار می گیرند و در نتیجه شرایط لازم برای ابتلای فرد به مشکلات روان شناختی و شناختی را فراهم می کنند (۱۷). لذا، افزایش سن بر فرایندهای شناختی و فراهیجانی، تأثیری قابل ملاحظه می گذارد و با تأثیر گذاشتن بر عملکرد شناخت و فراهیجان، احتمال وقوع نارسیایی های شناختی را افزایش می دهد (۱۹ و ۱۸). بر این اساس، باید اشاره کرد که یکی از پیش بین های احتمالی نسبتاً قوی صفات شخصیت و فراهیجان در افراد در دوران میان سالی، نارسیایی های شناختی است (۲۰).

نارسیایی های شناختی، خطاها و لغزش های شناختی در انجام تکالیف ساده هستند که فرد به طور معمول می تواند آن ها را بدون اشتباه انجام دهد؛ بنابراین، این اصطلاح به فرایندهای پیچیده حل مسئله، خطاهای مبتنی بر دانش ناکافی یا مشکلات حرکتی معطوف نیست. بلکه بیان می کند که فرد برنامه مناسب و صحیحی دارد اما آن را اشتباه اجرا می کند (۲۱).

اصطلاح نارسیایی های شناختی توسط Broadbent و همکاران در اشاره به خطاهای جزئی که جریان طبیعی کنش های جسمی یا ذهنی را مختل می کنند؛ ابداع شد. به عقیده آنان، نارسیایی های شناختی سازه ای چند بُعدی است که شامل خطا در شکل دادن به اهداف، خطا در فعال سازی طرحواره ها و خطا در راه اندازی کنش ها می باشد و به ۴ عامل حافظه (فراموشی به علت بی توجهی در لحظه)، حواس پرتی (اشتباه به علت بی توجهی عمومی)، اشتباهات سهوی (به علت بی توجهی به محیط اطراف) و فراموشی اسامی (ناتوانی در به خاطر آوردن اسامی) تقسیم می شوند (۲۲).

بنابراین، با توجه به اینکه شناسایی علل نارسیایی های شناختی در سالمندان و عوامل مرتبط با آن در جهت یاری رساندن به درمان مؤثر سالمندان مهم و ضروری به نظر می رسد و با توجه به اینکه تاکنون پژوهشی در خصوص بررسی روابط ساختاری نارسیایی شناختی، صفات شخصیت و فراهیجان در سالمندان صورت نگرفته است؛ این امر بر بدیع بودن این پژوهش می افزاید؛ بر این اساس، در پژوهش حاضر به بررسی رابطه ساختاری فراهیجان بر مبنای صفات شخصیت با نقش میانجی نارسیایی شناختی در سالمندان شهرستان اردکان پرداخته خواهد شد و محقق درصد پاسخگویی به این سؤال است که الگوی روابط ساختاری بین این متغیرها چگونه است؟

مواد و روش ها

پژوهش حاضر مستخرج از پایان نامه در سال ۱۴۰۰ از دانشگاه اردکان می باشد و از حیث هدف کاربردی و از لحاظ طرح پژوهش، توصیفی-همبستگی بود که با روش مدل یابی معادلات ساختاری انجام شد. جامعه آماری پژوهش شامل سالمندان ۶۰ الی ۸۵ سال شهر اردکان بود که بنا بر محدودیت های پژوهش و عدم دسترسی به لیست کامل از جامعه آماری، نمونه گیری به صورت در دسترس انجام شد. با توجه به شرایط موجود (شیوع ویروس کرونا) و عدم امکان پخش حضوری پرسشنامه های پژوهش در بین سالمندان شهر اردکان، پرسشنامه های موردنظر به صورت الکترونیک در اختیار نمونه موردنظر قرار گرفت. برای انجام تحقیقات مدل سازی معادلات ساختاری، نمونه ای به اندازه ۲۰۰-۴۰۰ کافی است و بر این اساس، برای این پژوهش، حجم نمونه موردنظر ۳۰۰ نفر انتخاب شد که به علت ریزش های احتمالی حدود (۲۰ نفر) بیشتر در نظر گرفته شد که مجموعاً ۳۲۰ نفر انتخاب شدند تا پرسشنامه های مربوطه را پاسخ دهند. ملاک های ورود نمونه ها به پژوهش عبارت بودند از: رضایت آگاهانه برای شرکت در پژوهش، داشتن حداقل مدرک سیکل، رده سنی ۶۰ تا ۸۵ سال، حداقل دو سال ساکن شهر اردکان باشد، تحت درمان روان شناختی نباشد و همچنین ملاک های خروج از پژوهش نیز عبارت بودند از: تشخیص وجود اختلال روانی، عدم رضایت آگاهانه برای شرکت در پژوهش.

ابزار گردآوری داده ها در این پژوهش، سه پرسشنامه، پرسشنامه نارسیایی های شناختی (Cognitive failures questionnaire = CFQ)، پرسشنامه شخصیتی پنج عاملی (Neuroticism-Extraversion-Openness Inventory = NEO-I) و پرسشنامه فراهیجان می باشد. پرسشنامه نارسیایی های شناختی در سال (۱۹۸۲) به وسیله Broadbent و همکاران ساخته شد. این پرسشنامه ۲۵ ماده

دارد که پاسخ به هر ماده در یک مقیاس لیکرت پنج درجه‌ای از "هرگز" تا "همیشه" می‌باشد. ۲۵ ماده این پرسشنامه در ۴ خرده‌مقیاس شامل حواس‌پرتی (۹ ماده)، مشکلات مربوط به حافظه (۷ ماده)، اشتباهات سهوی (۷ ماده) و عدم یادآوری اسامی (۲ ماده) توزیع شده‌اند. دامنه نمرات از صفر تا ۱۰۰ و از فقدان نارسایی تا بالاترین حد نارسایی است. ابوالقاسمی (۱۷) در مطالعه‌ای مقدماتی به منظور اعتباریابی این پرسشنامه، آن را بر روی ۱۰۰ نفر اجرا کرده و ضریب همسانی درونی و ضریب پایایی بازآزمایی آن را (بعد از یک ماه) به ترتیب ۰/۷۷ و ۰/۸۹ به دست آورده است. یزدی و همکاران (۲۳) در پژوهشی، اعتبار مقدماتی این پرسشنامه را بررسی کردند و ضریب همسانی درونی را با روش آلفای کرونباخ برای خرده مقیاس‌های حواس‌پرتی ۰/۸۳، مشکلات مربوط به حافظه ۰/۸۱، اشتباهات سهوی ۰/۷۴، فراموشی اسامی ۰/۷۰ و کل پرسشنامه ۰/۸۳ به دست آوردند. همچنین، آن‌ها ضریب پایایی بازآزمایی را (با فاصله یک ماه) ۰/۷۷ گزارش کردند. همچنین در پژوهش حاضر پایایی برای پرسشنامه نارسایی‌های شناختی، از طریق آلفای کرونباخ، ۰/۷۲ به دست آمد.

پرسشنامه شخصیتی پنج عاملی (NEO) یکی از آزمون‌های شخصیتی است که بر اساس تحلیل عوامل ساخته شده است و از جدیدترین ابزارها در زمینه شخصیت می‌باشد که توسط McCrae & Costa در سال ۱۹۸۵ معرفی شد. فرم بلند این پرسشنامه با ۲۴۰ عبارت، به منظور اندازه‌گیری پنج عامل اصلی شخصیت طراحی شده است. همچنین این پرسشنامه فرم دیگری دارد که یک پرسشنامه ۶۰ سؤالی است و برای ارزیابی پنج عامل اصلی شخصیت به کار می‌رود. نمره‌گذاری این پرسشنامه به صورت طیف لیکرت پنج گزینه‌ای از کاملاً مخالفم (۰)، مخالفم (۱)، نظری ندارم (۲)، موافقم (۳) و کاملاً موافقم (۴) می‌باشد.

در این پرسشنامه، حداقل و حداکثر نمره کل حاصل، به ترتیب برابر با ۰ و ۲۴۰ است و در خرده مقیاس‌ها برابر با صفر و ۴۸ است. McCrae & Costa، این پرسشنامه را بر روی نمونه‌ای از ۵۰۰ زن و مرد اجرا کرده و ثبات درونی آن را که با استفاده از ضریب آلفای کرونباخ برای پنج عامل اصلی شخصیت (روان‌رنجوری، برون‌گرایی، گشودگی به تجربه، توافق‌پذیری، وظیفه‌شناسی) به ترتیب ۰/۹۲، ۰/۸۹، ۰/۸۷، ۰/۸۶ و ۰/۹۰ گزارش کرده‌اند. این پرسشنامه به فارسی ترجمه شده و بر روی دانشجویان ایران هنجاریابی شده است که به منظور ارزیابی روایی ملاکی این آزمون از روش همبستگی بین دو فرم گزارش شخصی و گزارش مشاهده‌گر استفاده شده و ضرایب حاصل بین ۰/۴۵ تا ۰/۶۶ بوده است. همچنین، ضرایب پایایی این آزمون نیز با استفاده از ضریب آلفای کرونباخ بین ۰/۵۶ تا ۰/۸۷ گزارش شده است. در پژوهش حاضر پایایی از نوع آلفای کرونباخ برای پرسشنامه شخصیت پنج عاملی نتو، برای خرده مقیاس‌های روان‌رنجوری، برون‌گرایی، توافق‌پذیری و وظیفه‌شناسی به ترتیب ۰/۶۶، ۰/۶۹، ۰/۷۱، ۰/۶۴ و ۰/۷۲ به دست آمد.

پرسشنامه فراهیجان توسط McCrae & Costa و همکاران که فراهیجان‌های منفی و مثبت را می‌سنجد، دارای ۲۸ ماده است و آزمودنی در یک مقیاس لیکرت شش درجه‌ای به آن پاسخ می‌دهد. سازندگان ابزار، این مقیاس را شامل شش مؤلفه خشم، حقارت/شرم، مهار شدید و فرونشانی (فراهیجان‌های منفی) و شفقت و علاقه (فراهیجان‌های مثبت) با ضرایب آلفای به ترتیب ۰/۷۶، ۰/۷۷، ۰/۸۳، ۰/۸۲ و ۰/۸۵ و برای کل مقیاس ۰/۸۷ گزارش کردند. این پرسشنامه توسط رضایی و همکاران (۲۵) برای استفاده در فرهنگ ایرانی، ترجمه، رواسازی و هنجاریابی گردیده است. آنها از ضریب آلفای کرونباخ برای بررسی پایایی و از روش تحلیل عامل تأییدی و روش همبستگی مقیاس فراهیجان با هوش عاطفی برای بررسی روایی پرسشنامه استفاده کرده و نشان دادند ضریب آلفای کرونباخ در خرده‌مقیاس فراهیجان مثبت ۰/۸۷ و در خرده‌مقیاس فراهیجان منفی ۰/۷۰ و برای کل مقیاس ۰/۸۹ می‌باشد. همچنین این پرسشنامه از برازش قابل قبول برخوردار است و خرده‌مقیاس‌های آن با نمرات هوش عاطفی همبستگی دارد. در پژوهش احدی و همکاران (۲۶)، ضریب آلفای کرونباخ برای خرده‌مقیاس فراهیجان مثبت ۰/۸۳ و برای خرده‌مقیاس فراهیجان منفی ۰/۷۹ بدست آمده است. همچنین در این پژوهش پایایی از طریق آلفای کرونباخ برای پرسشنامه فراهیجان، ۰/۷۸ به دست آمد. این مطالعه توسط کمیته اخلاق دانشگاه یزد مورد تأیید قرار گرفت. همچنین پس از توضیح اهداف پژوهش به سالمندان، رضایت آگاهانه جهت شرکت در پژوهش کسب گردید.

در پژوهش حاضر، به منظور تجزیه و تحلیل داده‌ها، از روش‌های آمار توصیفی و آمار استنباطی با استفاده از نرم‌افزارهای آماری SPSS نسخه ۲۱ و Lisrel ۸/۷۲ استفاده شد. در بخش آمار توصیفی، از شاخص‌هایی همچون میانگین و انحراف استاندارد برای بررسی وضعیت توصیفی متغیرها و در بخش آمار استنباطی، از مدل معادلات ساختاری (SEM)، رویکرد تحلیل عاملی تأییدی (CFA) و تأیید روابط بین متغیرها با استفاده از روش تحلیل مسیر استفاده شد.

یافته ها

بر اساس یافته‌های تحقیق، حداقل و حداکثر سن سالمندان به ترتیب ۶۰ و ۸۵ سال با میانگین ۷۳/۴۲ سال با انحراف معیار ۳/۹۷ است. با توجه به یافته‌های پژوهش، ۴۴/۱٪ از سالمندان مورد مطالعه را مردان و ۵۵/۹٪ را زنان تشکیل دادند. میانگین و انحراف معیار مربوط به متغیرهای مورد پژوهش در جدول‌های زیر آمده است.

جدول ۱. آماره‌های توصیفی متغیرهای مورد مطالعه (صفات شخصیت، نارسایی شناختی و فراهیجان)

متغیر	زیر مقیاس متغیر	میانگین	انحراف معیار	کمترین	بیشترین
صفات شخصیت	روان رنجوری	۲۳/۲۶	۱۳/۴۱	۵	۴۵
	توافق پذیری	۲۳/۵۴	۱۲/۵۳	۷	۴۵
	گشودگی به تجربه	۲۵/۳۰	۹/۶۲	۷	۴۶
	برون گرایی	۲۷/۷۱	۱۱/۲۱	۷	۴۶
	وظیفه شناسی	۲۶/۹۸	۱۳/۴۵	۷	۴۸
نارسایی شناختی	حواس پرتی	۲۲/۲۰	۹/۹۲	۸	۴۵
	مشکلات مربوط به حافظه	۱۹/۰۱	۷/۸۷	۷	۳۵
	اشتباهات سهوی	۱۹/۲۵	۶/۰۲	۷	۳۵
	عدم یادآوری اسامی	۵/۸۸	۲/۱۸	۲	۱۴
	نارسایی شناختی	۶۶/۳۳	۲۱/۹۱	۳۲	۱۲۸
فراهیجان	فراهیجان مثبت	۴۲/۲۸	۸/۹۸	۲۲	۶۳
	فراهیجان منفی	۵۷/۲۵	۱۲/۲۳	۳۰	۸۸

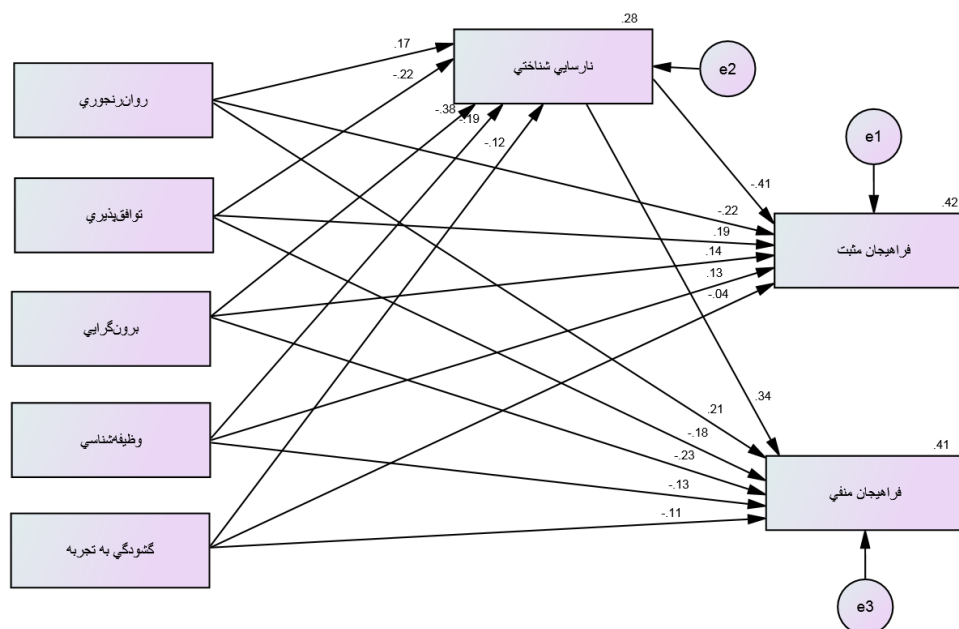
برای تعیین تأثیر متغیرهای مستقل بر وابسته و محاسبه اثر متغیر میانجی از تحلیل مسیر استفاده شده است که خروجی آن در نمودارها و جداول بعدی گزارش شده است.

جدول ۲. ماتریس همبستگی مرتبه صفر Zero Order Correlation Matrix بین متغیرهای مختلف تحقیق

متغیر	روان رنجوری	توافق پذیری	برون گرایی	وظیفه شناسی	گشودگی به تجربه	نارسایی شناختی	فراهیجان مثبت	فراهیجان منفی
روان رنجوری	۱							
توافق پذیری	***-۰/۷۱۳	۱						
برون گرایی	***-۰/۵۹۴	***-۰/۶۰۲	۱					
وظیفه شناسی	** -۰/۶۲۲	***-۰/۷۰۲	***-۰/۶۳۳	۱				
گشودگی به تجربه	***-۰/۵۴۲	***-۰/۴۶۳	***-۰/۵۷۱	***-۰/۵۳۴	۱			
نارسایی شناختی	***-۰/۵۹۴	***-۰/۶۱۵	***-۰/۶۴۹	***-۰/۶۱۲	***-۰/۵۱۱	۱		
فراهیجان مثبت	***-۰/۶۴۲	***-۰/۶۵۴	***-۰/۶۲۲	***-۰/۶۲۳	***-۰/۴۶۱	***-۰/۷۲۷	۱	
فراهیجان منفی	***-۰/۶۵۸	***-۰/۶۶۱	***-۰/۶۷۰	***-۰/۶۴۷	***-۰/۵۴۹	***-۰/۷۱۷	***-۰/۶۹۰	۱

*** معنی دار در سطح کمتر از ۰/۰۰۱

چنان که یافته‌ها نشان می‌دهد بین متغیرهای نارسایی شناختی و روان‌رنجوری با فراهیجان مثبت، رابطه منفی و معنی‌دار و با فراهیجان منفی، رابطه مثبت و معنی‌داری وجود دارد ($P < 0.001$) ولی بین متغیرهای توافق‌پذیری، برون‌گرایی، وظیفه‌شناسی و گشودگی به تجربه با فراهیجان مثبت، رابطه مثبت و معنی‌دار و با فراهیجان منفی، رابطه منفی و معنی‌داری وجود دارد ($P < 0.001$).

نمودار ۱. مدل مسیر در حالت استاندارد

جدول ۳. برآورد شاخص‌های ارزیابی کلیت مدل مسیر

شاخص	RMSEA	CFI	TLI	IFI	NFI	GFI	CMIN/DF	DF	CMIN
مقدار	۰/۰۶	۰/۹۵	۰/۹۲	۰/۹۵	۰/۹۲	۰/۹۶	۱/۸۰۲	۱۱	۱۹/۸۲۲

شاخص‌های ارزیابی کلیت مدل مسیر با توجه به دامنه مطلوب این شاخص‌ها در مجموع بیانگر این است که مدل مفروض تدوین شده توسط داده‌های پژوهش حمایت می‌شوند، به عبارت دیگر برازش داده‌ها به مدل برقرار است. برای محاسبه اثرات مستقیم، غیرمستقیم و کل متغیرهای مستقل و میانجی بر متغیر وابسته از روش خودگردان‌سازی Bootstrap در نرم‌افزار AMOS استفاده شد که خروجی آن در جداول ۶ و ۷ گزارش شده است:

جدول ۴. برآورد اثرات مستقیم و غیرمستقیم متغیرهای مستقل و میانجی بر فراهیجان مثبت با تکنیک خودگردان سازی

متغیر مستقل	متغیر میانجی	متغیر وابسته	برآورد			
			مستقیم		غیرمستقیم	
			مقدار	P	مقدار	P
وظیفه شناسی	-	نارسایی شناختی	-۰/۱۹۴	۰/۰۰۱	-	-۰/۱۹۴
	-	فراهیجان مثبت	۰/۱۲۸	۰/۰۳۵	-	-۰/۲۰۷
	نارسایی شناختی	فراهیجان مثبت	-	-	۰/۰۸۰	۰/۰۰۱
برون گرایی	-	نارسایی شناختی	-۰/۳۸۳	۰/۰۰۱	-	-۰/۳۸۳
	-	فراهیجان مثبت	۰/۱۴۴	۰/۰۳۵	-	-۰/۳۰۲
	نارسایی شناختی	فراهیجان مثبت	-	-	۰/۱۵۸	۰/۰۰۱
گشودگی به تجربه	-	نارسایی شناختی	-۰/۱۲۰	۰/۰۵۲	-	-۰/۱۲۰
	-	فراهیجان مثبت	-۰/۰۴۴	۰/۰۵۵	-	-۰/۰۰۵
	نارسایی شناختی	فراهیجان مثبت	-	-	۰/۰۴۹	۰/۰۴۴
توافق پذیری	-	نارسایی شناختی	-۰/۲۲۵	۰/۰۰۱	-	-۰/۲۲۵
	-	فراهیجان مثبت	۰/۱۸۷	۰/۰۰۹	-	-۰/۲۷۹
	نارسایی شناختی	فراهیجان مثبت	-	-	۰/۰۹۲	۰/۰۰۱
روان رنجوری	-	نارسایی شناختی	۰/۱۶۶	۰/۰۱۹	-	۰/۱۶۶
	-	فراهیجان مثبت	-۰/۲۲۴	۰/۰۰۱	-	-۰/۲۹۹
	نارسایی شناختی	فراهیجان مثبت	-	-	-۰/۰۶۸	۰/۰۱۶
نارسایی شناختی	-	فراهیجان مثبت	-۰/۴۱۱	۰/۰۰۱	-	-۰/۴۱۱

جدول ۵. برآورد اثرات مستقیم و غیرمستقیم متغیرهای مستقل و میانجی بر فراهیجان منفی با تکنیک خودگردان سازی

متغیر مستقل	متغیر میانجی	متغیر وابسته	برآورد			
			مستقیم		غیرمستقیم	
			مقدار	P	مقدار	P
وظیفه شناسی	-	نارسایی شناختی	-۰/۱۹۴	۰/۰۰۱	-	-۰/۱۹۴
	-	فراهیجان منفی	-۰/۱۳۵	۰/۰۲۳	-	-۰/۲۰۱
	نارسایی شناختی	فراهیجان منفی	-	-	-۰/۰۶۶	۰/۰۰۱
برون گرایی	-	نارسایی شناختی	-۰/۳۸۳	۰/۰۰۱	-	-۰/۳۸۳
	-	فراهیجان منفی	-۰/۲۲۸	۰/۰۰۱	-	-۰/۳۵۸
	نارسایی شناختی	فراهیجان منفی	-	-	-۰/۱۳۰	۰/۰۰۱
گشودگی به تجربه	-	نارسایی شناختی	-۰/۱۲۰	۰/۰۵۲	-	-۰/۱۲۰
	-	فراهیجان منفی	-۰/۱۰۶	۰/۱۱۳	-	-۰/۱۴۷
	نارسایی شناختی	فراهیجان منفی	-	-	-۰/۰۴۱	۰/۰۴۲

برآورد						متغیر مستقل	متغیر میانجی	متغیر وابسته
کل	مقدار	P	غیر مستقیم	مستقیم	P			
۰/۰۰۱	-۰/۲۲۵	-	-	۰/۰۰۱	-۰/۲۲۵	نارسایی شناختی	-	
۰/۰۰۷	-۰/۲۵۲	-	-	۰/۰۳۹	-۰/۱۷۶	فراهیجان منفی	-	توافق پذیری
		۰/۰۰۱	-۰/۰۷۶	-	-	فراهیجان منفی	نارسایی شناختی	
۰/۰۱۹	۰/۱۶۶	-	-	۰/۰۱۹	۰/۱۶۶	نارسایی شناختی	-	
۰/۰۰۲	-۰/۲۶۳	-	-	۰/۰۰۵	۰/۲۰۷	فراهیجان منفی	-	روان رنجوری
		۰/۰۱۵	-۰/۰۵۶	-	-	فراهیجان منفی	نارسایی شناختی	
۰/۰۰۱	۰/۳۳۹	-	-	۰/۰۰۱	۰/۳۳۹	فراهیجان منفی	-	نارسایی شناختی

طبق نتایج جداول و نمودار ۱، می توان این گونه نتیجه گرفت که: نتایج پژوهش نشان داد اثر مستقیم روان رنجوری بر فراهیجان مثبت به لحاظ آماری، منفی و معنادار و بر فراهیجان منفی به لحاظ آماری، مثبت و معنادار است. اثر مستقیم برون گرایی بر فراهیجان مثبت به لحاظ آماری، مثبت و معنادار و بر فراهیجان منفی به لحاظ آماری، منفی و معنادار است.

بحث و نتیجه گیری

نتایج پژوهش مبتنی بر تأثیر صفات شخصیت بر فراهیجان مثبت و منفی نشان داد که اثر مستقیم روان رنجوری بر فراهیجان مثبت به لحاظ آماری، منفی و معنادار و بر فراهیجان منفی به لحاظ آماری، مثبت و معنادار است؛ و برون گرایی بر فراهیجان مثبت به لحاظ آماری، مثبت و معنادار و بر فراهیجان منفی به لحاظ آماری، منفی و معنادار است. Harkness و همکاران (۲۷) رابطه پنج عامل بزرگ شخصیتی و افسردگی جزئی را بررسی کرده اند و دریافتند که روان رنجورخویی با افسردگی جزئی ارتباط مثبت معنی دار دارد. همچنین، Petersen و همکاران (۲۸) نشان دادند که افسردگی با روان رنجورخویی رابطه مثبت دارد. مآلوف و همکاران (۲۹) نیز در فراتحلیلی نشان دادند که اختلال های خلقی با الگوی مشخصی از صفات شخصیتی مرتبط است به طور کلی این اختلال ها با میزان بیشتر روان رنجورخویی و میزان کمتر برون گرایی و همچنین با اندازه های اثر بزرگ برای روان رنجورخویی و برون گرایی مرتبط بود. ارتباط روان رنجورخویی با افسردگی در اغلب پژوهش ها نشان داده شده است.

همچنین اثر مستقیم توافق پذیری و وظیفه شناسی بر فراهیجان مثبت به لحاظ آماری، مثبت و معنادار و بر فراهیجان منفی به لحاظ آماری، منفی و معنادار است. مطالعات نیز نشان دادند؛ افرادی که در مقیاس توافق پذیری نمرات بالا کسب می کنند، دارای شخصیت هماهنگ، فروتن و صادق می باشند، به گونه ای با شرایط استرس زا مقابله می کنند که از روابط اجتماعی آن ها محافظت نمایند، کمتر از سبک مقابله ای هیجان مدار استفاده می کنند، تمایل دارند تا موقعیت ها را به صورت مثبت ارزیابی کنند، برای حل مشکلات برنامه ریزی کنند، محتاط، بخشنده، کمک کننده و خواهان مصالحه با دیگران هستند، نگرش خوش بینانه ای به طبیعت انسان ها دارند، معتقدند؛ انسان ها اساساً درستکار، نجیب و قابل اعتمادند، به دنبال سازگاری با دیگران هستند و از مباحث بحث برانگیز اجتناب می کنند (۳۰).

اثر مستقیم گشودگی به تجربه بر فراهیجان مثبت به لحاظ آماری، معنی دار نیست همچنین اثر گشودگی به تجربه بر فراهیجان منفی به لحاظ آماری، معنی دار نیست بنابراین، این فرضیه که صفت شخصیتی گشودگی به تجربه، فراهیجان را در سالمندان پیش بینی می کند، تأیید نمی شود. نتایج نشان داد که اثر مستقیم روان رنجوری بر نارسایی شناختی به لحاظ آماری، مثبت و معنادار است و اثر مستقیم گشودگی به تجربه بر نارسایی شناختی به لحاظ آماری، معنی دار نیست. در تبیین نتایج حاصل می توان گفت که افرادی که نمرات بالایی در روان رنجوری کسب می کنند؛ بیشتر در معرض اختلالات مرتبط با استرس قرار دارند و تمایل بیشتری برای عصبی و نگران بودن دارند؛ اما افرادی که نمرات پایینی در این خرده مقیاس کسب می کنند، استرس کمی خواهند داشت و از خود، راضی هستند (۳۱). لذا هر چقدر میزان روان رنجورخویی در هر یک از سالمندان بیشتر باشد رفتارهای تعاملی منفی بیشتری نسبت به اطرافیان نشان می دهد و چنین رفتارهایی خوش بینی را کاهش می دهد که این خود یکی از عمده دلایل نارسایی های شناختی است.

نتایج پژوهش حاکی از آن است که اثر مستقیم برون‌گرایی، توافق‌پذیری و وظیفه‌شناسی بر نارسای‌های شناختی به لحاظ آماری، منفی و معنادار است. بنابراین، این فرضیه را که صفات شخصیتی برون‌گرایی، توافق‌پذیری و وظیفه‌شناسی نارسای‌های شناختی را در سالمندان پیش‌بینی می‌کنند، تأیید می‌شود. در این راستا در این راستا شاه‌قلیان و همکاران (۳۲) در پژوهشی با عنوان "رابطه برون‌گردی و نوروزگرایی با نارسای‌های شناختی: ارزیابی نقش واسطه‌ای فراشناخت" نشان دادند که مؤلفه‌های فراشناخت شامل باورهای مثبت درباره نگرانی، باورهای منفی درباره کنترل‌ناپذیری و خطر، اطمینان شناختی و باورهای منفی درباره عدم کنترل افکار در رابطه بین نوروزگرایی و نارسای‌های شناختی تا اندازه‌ای واسطه شده‌اند. همچنین، رابطه مستقل معناداری بین نوروزگرایی و نارسای‌های شناختی وجود دارد. در تبیین نتایج حاصل می‌توان گفت که برون‌گرایی از اهمیت فراوانی در شکل‌دهی کیفیت روابط اجتماعی خصوصاً سالمندان را دارد و این عامل شخصیتی به طور عمده با تأثیرگذاری اجتماعی همبستگی مثبت دارد افراد برون‌گرا به دلیل پرانرژی بودن، شاد و معاشرتی بودن، جرات طلبی و صمیمی بودن و قاطع بودن بیشتر از اشکال سازگارانۀ مقابله مانند جستجوی حمایت اجتماعی، تفکر مثبت و راهبرد مقابله‌ای مسئله‌مدار استفاده می‌کنند که خود موجب کاهش اختلالات روانی و نارسای‌های شناختی می‌شود.

همچنین می‌توان گفت که افرادی که از توافق‌پذیر بالایی برخوردارند، معمولاً متواضع و فروتن بوده و هدایت‌کنندگان تیم‌ها هستند، برای تدریس، روانشناسی، مشاوره و فعالیت‌های اجتماعی مناسب هستند، به مراتب بهتر از افراد فاقد توافق‌پذیری عمل می‌کنند، در معرض موقعیت‌های سخت، متضاد و افکار مطلق استبدادی قرار نمی‌گیرند و قابلیت تبدیل شدن به یک دانشمند، کارشناس و منتقد را دارند. (۳۳). بنابراین افراد سالمند با داشتن ویژگی شخصیتی توافق‌پذیری قادر هستند هیجانات خود را در موقعیت‌های مختلف تنظیم کنند.

نتایج پژوهش نشان داد که اثر مستقیم نارسای‌های شناختی بر فراهیجان مثبت به لحاظ آماری، منفی و معنادار و بر فراهیجان منفی به لحاظ آماری، مثبت و معنادار است. در این راستا معتمدی و همکاران (۳۴) در پژوهش خود نشان دادند متغیرهای اختلالات روان‌شناختی مستقیم و همچنین با واسطه‌گری فراشناخت می‌توانند نارسای‌های شناختی در سالمندان را پیش‌بینی کنند؛ بنابراین مداخلات کمک‌کننده می‌تواند گروه‌های آسیب‌پذیر نسبت به نارسای‌های شناختی را شناسایی کرده و توصیه‌های لازم برای فهم علل و سبب‌شناسی، مشاوره و پیشگیری از نارسای‌های شناختی را در اختیار متخصصان قرار دهد. احدی و همکاران (۲۶) در پژوهشی با عنوان "نارسای‌های شناختی سالمندان: نقش ذهن آگاهی و فراهیجان" به این نتیجه رسیدند که بین نارسای‌های شناختی و ذهن آگاهی در سالمندان رابطه منفی معنی‌دار و بین فراهیجان‌های مثبت نیز با نارسای‌های شناختی رابطه منفی معنی‌داری دارد. درحالی‌که بین فراهیجان‌های منفی و نارسای‌های شناختی در سالمندان رابطه مثبت معناداری مشاهده شده است. علاوه بر این، ذهن آگاهی و فراهیجان‌های منفی توانسته‌اند به‌طور معناداری نارسای‌های شناختی را در سالمندان پیش‌بینی کنند؛ بنابراین، با فراهم کردن مداخلات درمانی مبتنی بر افزایش ذهن آگاهی و کاهش فراهیجان‌های منفی می‌توان در جهت پیشگیری و یا کنترل نارسای‌های شناختی در سالمندان اقدام نمود. ابوالقاسمی و کیامرثی (۳۵) در پژوهشی با عنوان "بررسی رابطه بین فراشناخت و نارسای‌های شناختی در سالمندان" به این نتیجه رسیدند که فراشناخت و مؤلفه‌های آن با نارسای‌های شناختی سالمندان رابطه مثبت معناداری دارد. همچنین، مؤلفه‌های اعتماد شناختی و خودآگاهی شناختی به ترتیب بهترین پیش‌بینی‌کننده‌های نارسای‌های شناختی هستند و مؤلفه‌های باورهای مثبت درباره نگرانی، باورهای منفی درباره کنترل‌ناپذیری افکار و باورهایی در مورد نیاز به کنترل افکار، در پیش‌بینی متغیر ملاک، سهم معناداری نداشتند؛ بنابراین، سطوح بالای فراشناخت‌های مختل شده می‌تواند نارسای‌های شناختی را در سالمندان افزایش دهد.

همچنین نتایج این پژوهش نشان داد که اثر میانجی نارسای‌های شناختی در رابطه بین صفات شخصیت روان‌رنجوری، برون‌گرایی، توافق‌پذیری و وظیفه‌شناسی با فراهیجان مثبت و منفی، معنی‌دار است بنابراین در مجموع، این فرضیه تأیید می‌شود. همسو با این نتایج Sutin و همکاران (۳۶) در پژوهشی با عنوان "ویژگی‌های شخصیتی مدل پنج عاملی و نارسای‌های ذهنی شناختی" نشان دادند که روان‌رنجورخویی بالاتر با نارسای‌های شناختی بیشتری همراه بود، درحالی‌که وظیفه‌شناسی و توافق‌پذیری با کنترل متغیرهای جمعیت‌شناختی با نارسای‌های شناختی کمتری همراه بودند. همچنین، کنترل عاطفه منفی، در رابطه ویژگی‌های شخصیتی مدل پنج عاملی و نارسای‌های شناختی نقش تعدیل‌کننده و واسطه‌ای معناداری داشته است. بنابراین، ویژگی‌های شخصیتی اساسی با ادراکات ذهنی از نقص در شناخت مرتبط هستند و فراتر از عاطفه افسرده، می‌توانند نارسای‌های ذهنی شناختی را پیش‌بینی کنند.

پژوهش Ciucci و همکاران (۱۶) نیز نشان داده است که معمولاً سالمندانی که دچار نارسای‌های شناختی هستند، نمی‌توانند به سطح مطلوب آگاهی هیجانی و فراهیجان مثبت دست یابند. بنابراین، فعالیت‌های شناختی به‌عنوان یکی از مهم‌ترین فرایندهای عالی ذهنی در دوران سالمندانی در خطر بیشترین آسیب قرار می‌گیرند و در نتیجه شرایط لازم برای ابتلای فرد به مشکلات روان‌شناختی و شناختی را فراهم می‌کنند (۱۷). لذا،

افزایش سن بر فرآیندهای شناختی و فراهیجانی، تأثیری قابل ملاحظه می‌گذارد و با تأثیر گذاشتن بر عملکرد شناخت و فراهیجان، احتمال وقوع نارسایی‌های شناختی را افزایش می‌دهد.

در نتیجه‌گیری کلی می‌توان گفت در دوران سالمندی مسائل پیچیده‌ی متعددی می‌توانند هیجانات سالمندان را تحت تأثیر قرار دهد، در سالمندان، به‌واسطه‌ی رشد خردمندی، این سازه در سطحی عمیق‌تر وجود دارد بر این اساس، می‌توان گفت سالمندان با آگاهی هیجانی در رابطه با هیجانات خودشان، پا به عرصه‌ی دیگری از زندگی و معنای آن می‌گذارند. اما این وضعیت تحت تأثیر عوامل مختلف قرار دارد. در آخر می‌توان نتیجه گرفت که اثر میانجی نارسایی شناختی در رابطه بین صفات شخصیت روان‌رنجوری، برون‌گرایی، توافق‌پذیری و وظیفه‌شناسی با فراهیجان مثبت و منفی، معنی‌دار است.

پیشنهاد می‌شود پژوهشگران در آینده از سایر روش‌های پژوهشی کیفی به‌صورت مکمل در کنار این روش کمی، استفاده کنند تا به‌صورت عمیق نوع نارسایی‌های شناختی و هیجانات سالمندان مورد شناسایی قرار بگیرد و همچنین با توجه به این که پژوهش حاضر فقط در سالمندان انجام شده است و نتایج را باید با احتیاط به گروه‌های سنی دیگر تعمیم داد.

از محدودیت‌های این مطالعه می‌توان به مسن بودن افراد شرکت‌کننده اشاره کرد که سن بالای افراد، پژوهش را با چالش مواجه می‌کرد، چراکه پاسخ‌دهی به سؤالات پرسشنامه‌ها گاهی از توان و حوصله‌ی افراد مسن خارج بود و همچنین یکی دیگر از محدودیت‌های پژوهش حاضر، ابزار اندازه‌گیری بود. مقیاس‌های خودگزارشی امکان سوگیری را فراهم می‌کنند؛ همچنین تفاوت آزمودنی‌ها در عوامل مربوط به مسائل اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی در کنترل پژوهشگر نبود که بر اساس موارد ذکر شده در تعمیم یافته‌ها باید احتیاط شود. همچنین اقدام در جهت کمک به سالمندان و بهبود شرایط زندگی و آرامش روانی آن‌ها که تأثیر بسیار زیادی بر صرفه‌جویی در هزینه‌ها و سرمایه‌های کشور دارد، از نقاط قوت این پژوهش بود.

تقدیر و تشکر

بدین‌وسیله از تمام افرادی که در این تحقیق شرکت کردند و همکاری لازم را داشتند، تشکر و قدردانی می‌شود.

References

1. Ganz F, Jacobs J. The effect of humor on elder mental and physical health. *Geriatr Nurs* . 2014;35(3): 205-11.
2. León-Carrión J, Giannini M. Behavioral neurology in the elderly. 1st ed.CRC Press; 2021.
3. Kazemi M, bitarafan L. Comparison of psychological well-being, cognitive impairment, physical activity and coping styles in the elderly with and without sleep disorders. *Cjhaa*. 2021; 6 (2):85-100. [In Persian]
4. Cohen I, Looije R, Neerincx M. Child's perception of robot's emotions: effects of platform, context and experience. *Int J Soc Robot*. 2014; 6(4):507-18.
5. Nyklíček I, Vingerhoets A, Zeelenberg M. Emotion regulation and well-being: A view from different angles. In *Emotion regulation and well-being*. Springer: New York; 2011.
6. Banisi P. The Effectiveness of Positivism Training on Subjective Well-being, Positive Meta-emotion and Self-management Ability in the Elderly Women. *Againg psychology*. 2019; 5(3):217-27. [In Persian]
7. Bartsch A. Meta-emotion: How films and music videos communicate emotions about emotions. *Projections*. 2019; 2(1): 45-59.
8. Ebadi M, Basharpour S, and Narimani M. Fitting the Causal Model Based on the Couple Relationship Distress According to Negative Meta-Emotion: The Mediating Role of Rejection Sensitivity in Married People. *Journal of Family Psychology*. 2021; 7(2):61-74. [In Persian]
9. Izadpanah Kakhak M, Samari A, Tozandehjani H. The Role of Loneliness and Positive Meta-emotion in Predicting Life Expectancy of Elderly Men. *IJPN*. 2019; 7(4):25-31. [In Persian]
10. Miceli M, Castelfranchi C. Meta-emotions and the complexity of human emotional experience. *New Ideas in Psychology*. 2019; 55(1):42-59.
11. Revelle W, Scherer K. Personality and emotion. *Oxford companion to emotion and the affective sciences*. 2009; 1: 304-06.
12. Mazaheri Nejad Fard G, Bagherian F, Melhi E. Trait Theory in Personality Development: A Review Study. *Rooyesh*. 2020; 8(11):103-10. [In Persian]
13. Carlin J, Lindell A. Schizotypal traits do not influence behavioral asymmetries for language processing in the non-clinical population. *Pers Individ Differ*. 2015; 85(1):25-9.
14. Amiri H. The role of five major factors in predicting death anxiety and depression in the elderly. *Journal of Geriatric Nursing*. 2018; 5 (1):41-51. [In Persian]
15. Visser M. Emotion recognition and aging. Comparing a labeling task with a categorization task using facial representations. *Front psychol*. 2020; 11:139-51.
16. Ciucci E, Baroncelli A, Toselli M. Meta-emotion philosophy in early childhood teachers: Psychometric properties of the Crèche Educator Emotional Styles Questionnaire. *Early Child Res*. 2015; 33(1):1-11.

17. Abolghasemi A, Karimi H, Khoshnoodnia B. Comparing the performance of healthy elderly and individuals with dementia of the Alzheimer type in Bender Geshtalt Test and Mini Mental State Examination. *Age psychol.* 2016; 1(3):213-22. [In Persian]
18. Craik F, Salthouse T. The handbook of aging and cognition. New York: Psychology Press. 2011.
19. Dixon R, Backman L, Nilsson L. New frontiers in cognitive aging. Oxford: Oxford University Press. 2014.
20. Lange S, Sub H. Measuring slips and lapses when they occur-Ambulatory assessment in application to cognitive failures. *Conscious cogn.* 2014; 24(1):1-11.
21. Willert M, Thulstrup A, Hertz J, Bonde J. Sleep and cognitive failures improved by a three-month stress management intervention. *IJSM.* 2010; 17(3):193-205.
22. Haines S, Shelton J, Henry J, Terrett G, Vorwerk T, Rendell P. Prospective memory and cognitive aging. In *Oxford research encyclopedia of psychology.* 2019.
23. Yazdi M, Darvizeh Z, Sheikhi Z. A Comparative Study on Cognitive Failures and Coping Strategies in People with Major Depression Disorder (MDD), Generalized Anxiety Disorder (GAD), and Comorbidity. *Q J Psychol Stud.* 2015; 11(3):7-28.
24. Nikoogoftar M, Jazayeri F. Five-factor traits of personality are a predictor of mothers' aggression. *Knowledge & Research in Applied Psychology.* 2019; 20(2): 58-68. [In Persian]
25. Rezaei N, Parsai I, Nejati I, Nik Amal M, Hashemi Razini S. Psychometric properties of students' overexcitement scale. *Psychological Research.* 2013; 6(23): 111-24. [In Persian]
26. Ahadi B, Abolghasemi M, Moradi F. Cognitive failure in the elderly: the role of mindfulness and meta-emotion. *Aging Psychology.* 2017; 3(3):115-25. [In Persian]
27. Harkness KL, Michael Bagby R, Joffe RT, Levitt A. Major depression, chronic minor depression, and the five-factor model of personality. *EJP.* 2020; 16(4): 271-81.
28. Petersen T, Papakostas GI, Bottonari K, Iacoviello B, Alpert JE, Fava M, et al. NEO-FFI factor scores as predictors of clinical response to fluoxetine in depressed outpatients. *Psychiatry Res.* 2020; 09(1): 9-16.
29. Malouff JM, Thorsteinsson, EB, Schutte NS. The Relationship between the Five-Factor Model of Personality and Symptoms of Clinical Disorders: A Meta-Analysis. *J Psychopathol Behav Assess.* 2015; 27(2): 101-14.
30. Southard AC, Noser AE, Pollock NC, Mercer S H, Zeigler-Hill V. The interpersonal nature of dark personality features. *J Soc Clin Psychol.* 2015; 34(7): 555-86.
31. Friedman HS, Schucsbach MW. Personality: classic theories and modern research. 5 Edition. New York: Allyn & Bacon; 2013.
32. Shahgholian M, Azadfallah P, Fathi-Ashtiani A, Ashayeri H. The Relationship between Extraversion, Neuroticism and Cognitive Failures: The Assessment of Metacognition as a Mediator. *J Consult Clin Psychol.* 2010; 2(4): 41-9. [In Persian]

33. Bishop JL, Roberson P N, Norona JC, Welsh DP. Does role balance influence the effect of personality on college success? A mediation models. *Emerging Adulthood*. 2018; 6(2): 137-48.
34. Motamedi A, Borjali A, Sohrabi F, Delavar A, Tangestani Y. Predicting cognitive dysfunction based on psychological disorders by mediating metacognition. *Aging Psychology*. 2019; 4(4):283-299. [In Persian]
35. Abolghasemi A, Kiamarshi A. Investigating the relationship between metacognition and cognitive deficits in the elderly. *Cognitive Science News*. 2010; 11(1):8-15.
36. Sutin AR, Aschwanden D, Stephan Y, Terracciano A. Five Factor Model Personality Traits and Subjective Cognitive Failures. *Pers Individ Dif*. 1;155:109741.